

### D'un escrit de Peter Underwood sobre vampirs i el seu medalló de protecció

L'any 1979, cada un dels dos autors d'aquest article vam llegir per separat, i sense saber res l'un de l'altre, la traducció a l'espanyol d'un llibre de Peter Underwood<sup>1</sup> que incloïa un capítol dedicat als vampirs, prou desconegut avui en dia en els Països Catalans, a pesar de l'escassa bibliografia publicada en català o espanyol. En ambdós casos ens va crear un cert impacte pels successos que s'hi explicaven, fins llavors desconeguts per a nosaltres, però sobretot, perquè es parlava d'un medalló que protegia contra els vampirs.

Per tot això, a proposta d'Ardanuy, ens hem decidit a recuperar bona part del seu contingut afegint-hi algunes notes i complements que considerem d'interès.

Peter Underwood és, sens dubte, el més conegut estudiós dels fantasmes a Gran Bretanya des d'una perspectiva positivista, i no del folklore. Nascut en 1923, ha estat president des de 1960 de la *Ghost Club Society* i en la seua dilatada vida dedicada als fenòmens metapsíquics ha pertangut a diferents organitzacions entre les quals sobreïxen la *Society for Psychological Research* o la *Folklore Society*.

El capítol d'Underwood del qual ens ocupem ara s'inicia amb algunes vaguetats per passar a tractar dos relats clàssics que aquí ometrem: el sabater de Silèsia (1591) i Peter Plogojowitz (1725)<sup>2</sup>.

Deixem parlar ara a Underwood intercalant nosaltres aquells comentaris que estimem oportuns.

*Així, diu Underwood<sup>3</sup>, que deu el seu interès «pel vampirisme al reverend Montague Summers<sup>4</sup> qui em va contar diverses històries, algunes de les quals investigades personalment per ell. Dues d'elles van ocórrer a Grècia, on va viure en 1906 i 1907. El reverend Summers va recitar les paraules d'absolució sobre el cos d'una xicota que els pobletans consideraven una vampir abans que li clavaren una estaca en el cor.*

*Mentre ho feia, el cos, mort feia diversos anys i perfectament preservat, es retorçava com si tractara d'apartar-se de les san-tes paraules. L'espant del sacerdot era tal que es va allunyar, encara que mai no va poder oblidar l'horrible crit que va llançar la xicota quan li van clavar l'estaca. Quan va tornar junt amb el taüt, va veure que el seu únic contingut era una massa de pols pudosa.*

*Summers em va parlar per primera vegada d'un vampir rus: crec que qui li va contar la història va ser el professor Paul Ariste<sup>5</sup>, de la universitat de Tartu<sup>6</sup>. Es tractava d'una xicota que solia trobar-se amb un jove en el bosc. Temps després, ambdós es van enamorar, però els pares del xicot, assabentats de l'assumpte, li van prohibir que tornés a veure la jove, que era pobre i, segons pensaven, inadequada. Durant un temps, la parella es va trobar en secret, però van ser descoberts i a partir d'aqueix moment el xicot va ser estretament vigilat. Llanguia per la seua estimada i va decidir negar-se a menjar i a beure si no li permetien veure-la, però la família no va cedir i el xicot, finalment, va morir.*

*La xica ignorava el que ocorria. Una nit, el xicot va aparèixer al seu dormitori i li va demanar que el seguira. Ella es va alçar i va anar amb ell fins al cementeri, on li va mostrar un taüt buit i la va convidar a gitar-se amb ell. En aqueix moment va cantar el gall, i el xicot va caure com a mort al taüt.*

*Amb molta angoixa la xicota va visitar el sacerdot i li va contar el que havia ocorregut. Aquest sabia que l'home era mort, perquè ell mateix havia assistit a la cerimònia de l'enterrament, però al matí següent, molt enjorn, va traslladar el taüt a l'església. Va disposar que a la nit la xicota anara a l'església, així com altres joves del poble, i que totes es vestiren de la mateixa manera. El sacerdot volia que el fantasma es confonguera, a fi de tenir*



Imatge 1. Fotografia d'Underwood a principi dels anys 80 del passat segle. Arxiu Ardanuy.

*temps per fer el que és necessari.*

*Justament, abans de mitjanit, el sacerdot i les xicotes van veure alçar-se la tapa del taüt. Primer, va aparèixer una mà; i, després, el jove es va incorporar. Va veure a l'acte a la seua preferida i la va convidar a estirar-se en el seu taüt. El sacerdot va prendre una Bíblia i li la va posar davant: el jove va soltar la xica i va caure dins el taüt. Tot seguit, el sacerdot va posar un crucifix davant els ulls oberts del "cadàver" i li va tallar el coll. La sang va brollar com si es tractara d'un home viu.*

*Fa molts anys que m'intrigue la possibilitat que els vampirs*

*existiren realment. Tot va començar quan em van demanar que investigara un cas d'embruixament, i en aqueix moment no vaig pensar que això poguera conduir-me a Montague Summers i a la possessió d'un medalló contra vampirs, potser l'únic del món.*

*Les persones involucrades eren una vídua i el seu fill de deu anys. I era el xic el que semblava atacat per un vampir. Al principi, vaig pensar que es tractava d'un poltergeist perquè hi havia objectes que es movien, sorolls estranys i una quantitat d'incidents aparentment insignificants. I era el fill qui a la nit veia formes fosques al dormitori i sentia cops a la finestra; a la seua habitació hi havia objectes que canviaven de lloc: usualment objectes religiosos, com una Bíblia, un crucifix, imatges sagrades, etc. Els quadres queien de les parets quan començaven els sorolls de la finestra, i sempre quedaven boca per avall: el crucifix que la mare col·locava sobre el seu llit oscil·lava i marcava la paret tan fortament que el xic acostumava a dipositar-lo sobre una taula de nit. Després queia sempre (havia ocorregut més de vint vegades) de la taula al terra i a vegades quedava ocult davall el llit o fora de la vista. La Bíblia, si estava oberta, també es movia suaument: les pàgines es passaven soles fins que el xic la tancava. Sentia llavors que se li enganxava als dits, i l'única forma d'alliberar-se de la Bíblia era posar-la fora de la vista, davall del llit o dins d'un moble. Llavors, el llibre tornava a comportar-se com un llibre qualsevol. Em va dir que era molt estrany: s'adheria sòlidament a la seua palma quan el mirava, però queia a l'acte a penes apartava la vista. Al començament, vaig pensar que es tractava d'un somni, però va ocórrer moltes vegades. Igual que en el cas del crucifix, la Bíblia apareixia al matí sempre en un lloc amagat, i després d'aqueixos "somnia", ell se sentia molt cansat.*

*Em va contar, a més, que poc després de la mort de son pare havien començat aqueixos estranys successos. Vaig descobrir que, d'acord amb la tradició del vampir, el pare s'havia suïcidat. Aqueixa primera nit el xic dormia quan li va despertar un soroll de copets i després un soroll més violent. En aqueix moment el seu pare no li havia donat encara el crucifix, ni havia posat la Bíblia a la seua habitació, però la imatge sagrada, l'únic quadre*

*de l'habitació, va caure durant la nit. El vidre s'havia trencat, però tant el fil d'aram del quadre com el clau de la paret estaven fermes i intactes.*

*Mentre tractava d'adormir-se novament, el xic va veure el cel estrellat per la finestra, però les estrelles es van esborrar quan "quelcom fosc" va passar per davant. Va sentir llavors nous cops i va veure un parell d'ulls enrogits que el miraven. Va cridar, i sa mare va venir a reconfortar-lo, va tancar les cortines i es va quedar fins que a la matinada va cantar el gall.*

*Poques nits més tard el xic va tornar a ser despertat per sorolls al seu dormitori. Primer un "batzac" (que, com es va poder comprovar més tard, es va produir al caure el quadre), després el soroll rítmic del crucifix que se sacsejava, i després un suau copejament en la finestra, coberta a mitges per la cortina. El crucifix penjava de la capçalera del llit: va pensar que l'hauria mogut al girar-se al llit, de manera que el va prendre (el va sentir calent) i el va posar en la taula de nit segons creia, encara que al matí va aparèixer amagat davall del llit, boca per avall i amb la part posterior profundament arrapada. (La mare va insistir en el fet que aqueixes marques no estaven abans, i la veritat era que semblaven molt recents. Es tractava d'un tall en diagonal, que només es podria haver fet amb un instrument agut, una màquina, o amb espectacular força.)*

*Després el xic va mirar cap a la finestra: el soroll va cessar i va creure veure que alguna cosa semblant a un fum negre entrava per un xicotet muntant: el fum es va condensar en una forma més o menys sòlida i es va acostar a ell. Estava a punt de cridar quan les tenebres el van embolicar, i tot just ho va saber al matí següent quan sa mare el va trobar pàl·lid i fatigat. Ella ho va atribuir a una nit inquietada i als malsons subsegüents a la mort del pare.*

*Durant uns dies, el xic va dormir en una altra habitació, on no va patir molèsties, però després quan va tornar al seu dormitori, els fenòmens misteriosos van continuar; va ser llavors quan van cercar l'ajuda d'un sacerdot, que va recomanar un doctor, qui al seu torn va recomanar els meus serveis.*

*Com era el meu primer cas de vampirisme – si és que ho era –,*

*vaig escriure a Montague Summers. Vam intercanviar diverses cartes i em va proposar un pla un poc complicat per capturar el vampir, amb el xicot com a esquer: després caldria destruir-lo del mode habitual. La mare es va horroritzar de la idea, i només vam poder fer que el sacerdot beneïra l'habitació i escampara aigua beneïda. Durant unes setmanes tot va estar en pau, i després vaig rebre una telefonada frenètica de la mare.*

*Vaig trobar el xicot en una altra habitació. Semblava malalt, i quasi no tenia forces per relatar-me el que ocorria. El doctor li havia donat alguna medicina, de manera que potser la seua condició, es deguera a això. Després vaig visitar el dormitori on havia passat la nit; si tenia algun dubte sobre l'existència dels vampirs, va desaparèixer a penes vaig entrar a l'habitació.*

*La finestra estava trencada i els fragments esmicolats escampats pel terra. Havia estat crebantada des de fora. La imatge sagrada estava girada contra la paret, i el fil d'aram tan completament trenat que va caldre tallar-lo. El pesat crucifix també estava junt amb la paret més llunyana, tan doblegat, que era a penes reconoscible. Tenia un profund abonyegament: semblava haver estat llançat contra la paret amb força sobrehumana. La Bíblia estava davall del llit i recobert d'alguna abominable matèria que mantenia els seus fulls enganxats. L'olor de l'habitació era nau-seabunda.*

*Vaig anar ràpidament a la recerca de Montague Summers, i llavors em va mostrar un curiós i pesat medalló de bronze que a l'anvers tenia representada una figura armada amb una espasa i una estaca, i en el revers un cap cobert amb un casc de malla. Era un home de llarg nas i ulls vius, i al seu costat hi havia una teia ardent i una creu amb un cercle damunt. Dalt es veien dues aus de bec molt agut amb els caps cap a fora. Em va dir que era un poderós medalló centreeuropeu del segle XV, que havia demostrat la seua eficiència contra els vampirs moltes vegades. Em va parlar d'aqueixos casos, perquè Summers creia fermament en els vampirs; i, per a la meua sorpresa, em va posar el medalló a la mà i em va dir: "Guarda'l".*

*Vaig pensar que es referia a què en fes servei en el cas que m'estava ocupant, i vam tornar a parlar del medalló i – llavors el*

*va agafar i el va sospesar a la seua mà. Em va dir que el considerava el talismà més efectiu que es coneixia contra els vampirs i els mals esperits, el va beneir i em va dir que el portara sempre. No dubtava que tindria moltes ocasions d'utilitzar-lo, perquè li constava que hi havia vampirs per totes parts. Em va advertir, a més, que la seua eficàcia disminuiria si es parlava del seu poder, de manera que m'aconsellava no parlar d'ell amb ningú, i mantenir-lo sempre a la foscor.*

*Tot això va ser fa un quart de segle, i mai més no he tingut ocasió d'usarlo; de manera que espere ser perdonat per parlar-ne ara. Després de tot, pot haver-hi altres persones assetjades pels vampirs, i voldria fer el que es puga per elles."*

*"Em vaig disposar a portar el medalló en la meua pròxima visita al xic perseguit, però no va arribar a emprar-lo. El metge havia recomanat un canvi de clima, un ambient distint; i, si era possible, un viatge a l'exterior. I ja sa mare hi havia disposat visitar la seua germana casada, a Àfrica del Sud, i prompte van partir. Pel que sé, mai no van retornar a Anglaterra ni van tenir més problemes amb els vampirs. O almenys em van prometre fer-m'ho saber i mai més no vaig saber d'ells. Espere que si llegeixen aquest informe, no objecten res del que he dit. Realment m'interessaria tenir notícies d'ells».*

Fem un parèntesis en les paraules d'Underwood i interessem-nos per aquest suposat talismà que va ser reproduït per Underwood en *The Vampirés bedside companion*.

El medalló sembla fabricat d'un aliatge de bronze, pesa uns 55 grams de pes, 8 centímetres en la part més llarga i 5,75 cm de diàmetre a la part circular (imatges 2 i 3).

El disseny consisteix en un medalló circular del que sobreïxen dues aus que semblen àguiles, encadenades pels seus colls, guaitant en direccions oposades.

En una de les cares pot veure's el cap d'un home que té el nas, la mirada i la cara que a Underwood li recorda totalment [1975] els retrats atribuïts a Dràcula. La figura sembla estar vestida amb una espècie de cota de malla que també protegeix el cap i amb una corona amb set puntes o, potser, pedres precioses. Al voltant del coll també hi

ha una espècie de collar amb set peces. Al costat esquerre, vist de davant, hi ha un cercle damunt d'una creu i en l'altre costat una figura imprecisa que podria ser, segons Underwood, una teia de foc, encara que, posats a especular, podria ser també l'esquema d'un castell o una altra construcció.

L'altra cara del medalló, l'anvers per a Underwood, representa una figura antropomòrfica amb un cap que recorda un poc una au, vestint una caputxa cònica, que podria ser una gorra frígia, i un mall que el recobreix el cos. En una mà la figura subjecta la fulla d'una espasa i amb l'altra una fletxa – una estaca punxeguda, segons Underwood –, ambdós apuntant cap avall.

Underwood indica que el medalló va ser usat en un cas del segle XVIII, segons li indique Summers. El cas està narrat de fet per Summers en *The Vampir: His Kith and Kin*, citant a Calmet, però Underwood [1976b] que no diu res de Calmet, assenyala que és la primera vegada que s'exposa el protagonisme del talismà.

El succés, segons ho narra Calmet i segueix Summers, és el següent [Arduany 2004]: "Un sacerdot ben sensat em va explicar fa poc que, viatjant per Moràvia, havia estat convidat del senyor Jeanin, canònic de la catedral d'Olomouc, per tal que l'acompanyés a un poblat anomenat Liebava, el qual l'havia anomenat comissari pel Consistori del Bisbat, per informar-lo de cert afamat vampir que havia provocat desordres en el poblat de Liebava uns anys abans.

Van procedir a escortar els testimonis, seguint les regles ordinàries del dret. Els testimonis declararen que cert habitant notable del poblat de Liebava havia pertorbat sovint els habitants del lloc durant la nit; que havia sortit del fossar i s'havia aparegut a diverses llars tres o quatre anys abans; que s'havien aturat les seves inoportunes visites car un estranger hongarès que passava pel poblat en aquelles dates havia proclamat que acabaria amb elles, així com amb el vampir. Per complir la promesa va pujar a dalt del campanar de l'església i va observar el moment en el qual el vampir sortia de la tomba, deixant al costat de la fossa el sudari en el qual es trobava amortallat, per anar-se'n seguidament a inquietar els habitants.

Havent vist l'hongarès com sortia el vampir de la fossa, baixà ràpidament del campanar, agafà les mortalles del vampir i se les emportà a la torre. Al retornar el vampir de la seva gira i no trobant-hi les seves



vestimentes, es posà a cridar furiosament a l'hongarès, qui li fa signes des de la torre dient-li que, si vol tornar-les a veure, que vingui a cercar-les. El vampir se sent obligat a pujar al campanar; però l'hongarès es tira per l'escala i li talla el coll amb una fanga. Així va acabar la tragèdia", segons Calmet. Ara bé, Underwood [1976b] afirma que en tot moment l'hongarès havia portat tota l'estona el medalló al voltant del coll per protegir-se.

*Underwood narra un altre succés on el medalló hauria tingut protagonisme. «En 1909 un vampir aterria el sud de Transsilvània, si es jutja per un gran increment de morts sobtades en què es donava la circumstància que no hi havia sang en el cos de les víctimes. Summers, que es trobaria oportunament a Itàlia per la data, escolte el que succeeix i ràpidament es trasllade al lloc dels fets per veure de quina manera podia ajudar. Pretextant gran interès per la història i arquitectura d'un castell, va poder parlar amb el propietari que es va mostrar fred i silenciós, sense moure's en cap moment de la seua cadira.*

*Finalment, Summers va dirigir la conversa cap al folklore i la creença en els vampirs, en aqueixos moments tema de conversa en tot el districte. El propietari del castell, rebutge la idea que un vampir fora la causa dels tràgics esdeveniments, però quan Summers va mostrar el medalló protector, l'efecte va ser instantani: "els ulls de l'home van lluir per enuig – o por – durant un instant, va recular i llavors, recuperant-se, fixant els seus ulls hipnòtics en Summers qui immediatament va sentir disminuir les seues forces, però reunint tota la seua energia i concentrant-se en el medalló, el va sostenir amb el braç estès enfront de la seua cara per protecció. L'home amb qui es confrontava va cobrir els seus ulls, es va allunyar i va cridar el seu servent qui, de manera brusca i ràpida, va acompanyar Summers fora del castell." Més tard, Summers va persuadir els pobletans perquè actuaren i aqueixa nit van rodejar el castell i hi van calar foc perint finalment tots els seus ocupants...»*

No és possible no relacionar els fets aquí narrats amb el relat publicat en *The Occult Review* en 1909 [Hartmann 1909], fent-se ressò d'un



suposat article en el *Neues Wiener Journal* de Viena del 10 de juny d'aqueix mateix any, segons el qual el castell de B\_\_\_ havia estat cremat pel populatxo que creia que la mortaldat entre els fills dels llauradors es devia a l'últim comte del castell que havia adquirit la fama d'upir després de la mort. No sabem que ningú no haja contrastat l'existència de l'article en el *Neues Wiener Journal*. Però al marge d'aquest fet, el relat de Hartmann té totes les aparences de ser un conte de ficció i com a tal cal considerar-lo, tret que es demostrï el contrari. El que sí és evident és el fet que Summers atribueix a la història un protagonisme tant al medalló com a ell mateix, segons ens relata Underwood.

Tornem, emperò, al contingut del medalló. Ambdues cares de l'objecte contenen lletres que incorporen caràcters llatins recognoscibles i altres que per a Underwood són ciríl·lics, però que sapiguem, mai no els ha



---

Pàgina anterior, imatges 2 i 3, anvers, a dalt; i, revers, a baix, del suposat medalló antivampirs. Arxiu Ardanuy.

En aquesta pàgina, imatge 3 i 4, una de les falsificacions "Billy and Charley", avui en dia en el Birmingham Museums & Art Gallery, número de registre 1962A720. La placa porta la data "1022" en el revers, però les xifres àrabigues no es van usar a Anglaterra fins el segle XV. L'any de gràcia de 1022 s'hagueren usat les xifres romanes MXII.... Imatge, cortesia de Birmingham Museums & Art Gallery.

fet traduir, cosa que mostraria el seu escàs interès en el tema o bé, que en coneix la seua falsedat.

De fet en el seu llibre *Exorcism*, encara que no renega totalment de la possibilitat que es tracti d'un objecte del segle XV, indica que el més probable és que es tracti d'una basta falsificació, del tipus conegut popularment com un "Billie and Charlie".

En 1994, un de nosaltres (Ardanuy) va realitzar una xicoteta investigació entre diversos antiquaris londinencs així com altres autoritats en la matèria, a propòsit d'aquestes monedes i objectes presumptament antics amb motius cridaners que incloïen sacrificis i altres escenes sinistres sobre els quals havia llegit ocasionalment.

Entre els entrevistats no va trobar cap discrepància, resultant un tema molt gastat a la Gran Bretanya. William Smith (Billy) i Charles Eaton (Charley) tenien per costum cercar monedes i altres xicotets objectes en els marges del riu Tàmesi, a Londres, amb l'esperança de vendre'ls. Cap a 1857, van decidir que era absurd esperar a trobar els objectes quan podien fabricar-los ells mateixos. Però donat els seus nuls coneixements d'història van cometre tants errors que, superat l'impacte inicial de troballes que semblaven canviar la història, van quedar en evidència i el seu frau és conegut encara avui com les falsificacions dels molls de Shadwell. Actualment, no és molt difícil adquirir aquest tipus de peces a partir d'uns 200 €.

Aclarit l'assumpte del medalló tornem al text d'Underwood, no sense abans assenyalar que la fiabilitat de Summers, si hi havia dubte, queda davant de tot açò encara més compromesa.

*El comandant R. T. Gould creia en els Vampirs, com també en les serps marines, i en una ocasió va estudiar el tema del vampirisme a les illes Filipines, arran d'un informe que va trobar a la biblioteca de la Societat Asiàtica, redactat per Ethelbert Forbes Skertchley. Els fets van ocórrer a l'illa de Cagayan Sulu<sup>7</sup>, en l'extrem sud del grup d'illes del mar de Sulu, prop del nord de Borneo. En l'època de la visita d'Skertchley a mitjan de la dècada de 1890, la població estava atemorida a causa d'un fantasma que s'alimentava de sang humana per no morir. L'aparença d'aqueix tipus de criatures era igual a la dels homes normals, encara que les pupil·les dels seus ulls*

eren esberlades com les del gat, el blanc de l'ull era rogenc, i podien veure en la foscor.

Els natus els anomenaven berbalangs; tenien l'hàbit d'obrir les tombes i devorar cadàvers, o almenys, xuclar la sang dels acabats d'enterrar. També podien volar, i eren capaços d'entrar en una casa i eixir sense deixar empremtes, per alimentat-se amb la sang dels seus habitants. A vegades se'ls sentia acostar-se per la remor de les seues ales, i de vegades els seus ulls rojos emetien cert fulgor. Es pensava que abocar suc de llima sobre una tomba impedia acostar-se als berbalangs, de manera que quasi tots els morts de Cagayan Sulu eren enterrats prop de les cases; i, de vegades davall, i diàriament les tombes eren ruixades amb suc de llimes fresques. A l'illa no hi havia alls. Després de descriure l'escenari, Skertchley narrava la seua experiència personal amb els vampirs de Cagayan Sulu.

Acompanyat pel seu guia Matali, Skertchley es va dirigir a un poble atacat pels berbalangs. Van arribar a les cinc de la vesprada i Matali es va negar a acostar-se a menys d'un quilòmetre. Quan va comprendre que l'home blanc seguiria sol, el nadiu els va pregar que portara el seu propi kris (una daga malaia de fulla ondulada) i alguns fruits de llima, i que no menjara cap aliment sense posar-li prèviament unes gotes de suc de llima.

Així equipat, Skertchley va entrar al poblat i va trobar-hi una dotzena de cases desertes. Hi havia algunes aus i cabres, però cap persona. Va entrar en diverses cases, i les va trobar en un ordre perfecte. En una d'elles, el menjar estava encara calent, encara que no es veia ningú.

Quan va tornar i va informar el seu guia del que havia trobat, aquest "va empal·lidir" (parlant metafòricament) i li va pregar que tornaren a la seua casa perquè els berbalangs havien de trobar-se en les proximitats i seria perillós tornar a la foscor. El sol ja s'estava posant. No semblava possible fer res més aqueix dia, de manera que van emprendre la tornada.

Abans de cobrir la meitat de la distància, ja havia enfosquit. No havia vent, i passaven per un clar desproveït d'arbres quan van sentir un fort lament, com d'algú adolorit. Matali es va deixar

*caure entre les altes herbes i li va fer senyals a Skertchley per a què l'imitara. Va dir que els berbalangs estaven en el clar i que la salvació raïa a passar inadvertits.*

*De sobte, els laments van cessar, es va sentir clarament un soroll d'ales i van veure dotzenes de parells d'ulls rogencs. Una horrible olor va arribar fins a ells, i després les ombres fosques van passar sobre ells. Estesos entre l'herba, van sentir allunyar-se el soroll, després nous laments, i Matali va dir que els berbalangs s'havien anat i que podien continuar.*

*A l'extrem del clar hi havia una casa aïllada a certa distància de la senda. Mentre s'acostaven, van sentir mal olor. Matali va dir que els berbalangs havien visitat aqueixa casa, i va desitjar que Hassan, l'ocupant, haguera fregat amb suc de llima la fulla del seu kris, perquè només així armat podria haver derrotat als berbalangs. Com també Skertchley coneixia Hassan, va decidir visitar-lo l'endemà per veure què podia dir-li sobre els esdeveniments de la nit.*

*Al matí següent, molt enjorn, Skertchley va eixir sol: no va aconseguir persuadir a ningú perquè l'acompanyara. Va anar a casa de Hassan. No semblava estar a casa: va tocar la porta i va veure que estava tancada. Va cridar diverses vegades sense rebre resposta, i finalment va arremetre contra la porta i la va derrocar al segon intent. Va recórrer les habitacions, sense veure ningú, i al dormitori, arrupit en el llit, amb el rostre contret i els ulls plens d'horror, jeia Hassan mort i, com es va veure més tard, sense una gota de sang en el cos. Skertchley concloïa el seu relat dient que havia narrat els fets tal com havien ocorregut, i que no podia oferir cap explicació. Potser valdrà la pena dir que el relat es va publicar davall els auspicis de la respectada Societat Asiàtica, en el seu "Journal"<sup>8</sup>. L'informe que va exposar el comandant Gould en el Ghost Club diferia en diversos aspectes de l'article original, i també del text publicat el llibre de Gould, «Oddities» (1928): pense que va obtenir informació addicional abans de parlar en el Ghost Club, en 1940."*

Cap de nosaltres ha tingut l'oportunitat de llegir a Rupert T. Gould, ni de bon tros l'article d'Skertchley. Per tant, resumim les idees que

exposa John Link [2000] en *The berbalangs of Cagayan Sulu*. D'acord amb açò, Gould, seguint a Skertchley (*Journal of the Asiatic Society*, vol. LXV, 1896), els berbalangs "són *ghouls* que deuen menjar carn humana ocasionalment o moririen... Quan ells senten desig de carn humana s'amaguen atentament entre la vegetació, sostenen la seua respiració i cauen en trànsit. Els seus cossos astrals queden alliberats. Se'n van volant, entren en una casa, s'introdueixen en el cos d'un dels seus habitants i s'alimenten de les seues entranyes."

"Es pot escoltar als Berbalangs arribar ja que emeten una remor que pot sentir-se a distància i es dilueix en una tímida queixa quan ells s'acosten. Quan estan prop d'un, es pot escoltar el so de les seues ales i es pot veure dansar les fulgurants llums dels seus ulls com si foren lluernes."

Segons Link, per mediació de Gould, Skertchley assenyala que els berbalangs sempre són enganyosos i que mai no estan on pareix. Aparentment, el lament que emeten és per confondre a la presa. També es creu que desenterren els cossos frescs de les seues tombes per devorar les entranyes. Afirmar que els berbalangs tenen el costum d'elaborar menjar per a estrangers Aquests aliments tenen l'aspecte de peix al curri, però en realitat són carn humana. Si una persona ho menjara, la seua ànima seria destruïda i es convertiria al seu torn en un berbalang. No obstant això, si és esguitat amb suc de llima, recupera la seua aparença normal.

L'encontre d'Skertchley amb els berbalangs va ser a Cagayan Sulu, una illa de les Filipines. Segons Skertchley, els nadius de l'illa vivien aterrits per aquests éssers fabulosos. Consideraven la perla del coco, un xicotet òpal que de vegades es troba a l'interior d'aquest fruit, com la millor protecció contra els berbalangs. Tan prompte com un nadiu té prou edat, comença a cercar una perla del coco. Segons aquesta creença, aquesta perla només protegeix a la persona que la troba. Si el seu propietari la regala, perd el seu llustre i mor.

Els indígenes també utilitzen el suc de llima per a protecció, com una espècie d'aigua beneïda. Skertchley descriu com els nadius escampen suc de llima sobre la fulla del kris, un tipus de ganivet corbat que s'usa en la collita. Després d'això comencen a laminar l'aire al voltant d'ells en la direcció oposada de la qual procedeixen els murmuris i veuen els fulgurants ulls per evitar els berbalangs astrals.

Skertchley hauria tingut una experiència amb tals éssers quan es va aproximar a un dels seus poblats sense adonar-se d'això, ja que es trobaven fora caçant. Descriu el so i els senyals de la seua aproximació. Afirmar que van entrar en casa del seu amic Hassan, a qui Skertchley creia propietari d'una perla de coco. L'endemà, quan va visitar el seu amic, el va trobar mort amb una expressió d'horror en la seua cara. Skertchley descriu als Berbalangs amb ulls de gat, amb una pupila com una clivella. Assenyala que només mengen carn humana de manera ocasional. Viuen en cabanyes tancades per no deixar penetrar la llum. Descriu el poblats desèrtic amb bols d'arròs fumejant com si els seus habitants hagueren hagut de deixar-ho tot de pressa per haver estat descoberts. Es creu que parlen Tagàlog o bé Ilicà. Prosseguim novament amb el text d'Underwood.

*"Fa uns anys, John Saunders, membre de la Societat d'Investigació Psíquica<sup>9</sup>, ens va dir, a la meua esposa i a mi, en presència del doctor Peter Hilton-Rowe, que creia haver trobat un vampir a la regió austríaca de Caríntia, en 1945, després de la fi de la guerra.*

*Va sentir parlar d'un "terrible vampir" que habitava una vella casa a la vora d'un llac. Va parlar amb una persona que li va dir haver rebut la visita d'una "terrible aparició": una figura negra amb mans ossudes que va tractar estrangular-lo...*

*Saunders va referir que durant la nit que va passar en aqueixa casa va experimentar un o dos incidents curiosos, que incloïen un estrany soroll sibilant, una respiració penosa i un "martelleig". Unes hores més tard, es va gitar a descansar a l'habitació que segons li digueren estava encantada, i encara que no s'ho proposava es va adormir. El seu descans va ser torbat per un espantós malson en què un desconegut horror el perseguia, una força invisible l'atacava, i experimentava la sensació de ser estrangulat. Va despertar cobert de transpiració i mig ofegat. En obrir els ulls va albirar una figura negra i monstruosa retallada sobre la finestra il·luminada per la lluna: va sentir una olor nau-seabunda i va sentir el mateix estrany soroll sibilant. L'endemà va saber que prop de la casa s'havien trobat les restes d'un xiquet. John Saunders mai no va saber si havia estat víctima*





Imatge 4. El Doctor Varma. Imatge de procedència original desconeguda de l'arxiu de Josep Claramunt.

*d'una broma pesada, o si havia trobat un vampir aqueixa nit. Va tractar després de passar una altra nit en aqueixa casa, però al no aconseguir-ho se'n va anar, de manera que potser aqueix vampir -si ho era- continua actiu.*

*El 19 de maig de 1974, el doctor Devendra P. Varma<sup>10</sup> i la seua esposa van venir a visitar-me al Savage Club. Es van instal·lar a l'hotel Bailey's, on una nit sir Richard Burton va sopar amb Bram Stoker (la conversa va versar sobre vampirs i és possible que Burton donara a Stoker idees per al seu magistral Dràcula publicat divuit anys més tard. El doctor Varma, professor d'anglès a la Universitat Dalhousie, en Nova Escòcia, és una autoritat en novel·les gòtiques, i en els vampirs de la ficció i la realitat. És editor de l'enorme col·lecció anomenada Gothic Novels, iniciada amb Varney the Vampire i que inclou moltes obres rares i oblidades d'horror gòtic. El doctor Varma va estar a Transsilvània i ha descrit en detall aqueix misteriós camp. Les ominoses supersticions dels pobladors, el cru vent "que agrana les muntanyes fosques" i la seua visita a un sinistre castell rodejat de profundes tenebres que bé poguera ser el castell de Dràcula. S'experimenta en aqueix lloc, segons em va dir, una terrible sensació d'absència que causa una depressió inefable i plena de presagis i una enorme inquietud que s'apodera, al mig del silenci, de tot viatger que s'aventura a aqueixa solitària muntanya.*

*El doctor Varma em va dir com n'estaven, d'espantats, els seus*

companys. Naturalment el lloc estava desert: sabien que eren els únics éssers humans en diversos quilòmetres a la rodona d'aqueixa ruïna desolada, i no obstant això, aquell horror que sent Jonathan Harker, segons conta Stoker en el seu llibre, no es va allunyar d'ells fins que van deixar el lloc, si bé el doctor Varma va sentir que "alguna cosa" el seguia, mentre descendia fins a la vall, on l'esperava la resta de la partida que s'havia avançat mentre ell es demorava entre les ruïnes i prenia algunes notes. Res va poder veure que justificara els passos que sentia clarament: l'explicació més evident – un ressò – semblava impossible perquè res van sentir els altres. El doctor Varma, que no és un home espantadís, s'afanye, conscient d'una presència vigilant. Durant el curs de les seues investigacions sobre vampirisme, el doctor Varma ha viatjat cap a molt lluny, i ha recuperat llegendes perdudes i descobert imatges de vampirs als llocs més inesperats: en pintures medievals, en obres del Renaixement italià, i també en els textos grecoromans: Plini va escriure en el segle I abans de Crist, que un coàgul de sang de vampir col·locat subrepticiament davall del coixí d'una dona indueix al desig. Em sorprenen constantment les curioses experiències que la gent em relata sobre el vampirisme. Daniel Farson m'ha contat que va sentir rumors de vampirisme al nord Anglaterra mentre estava preparant el seu excel·lent documental per a la televisió, a principis de 1974; i, posteriorment, vam tenir una conversa sobre el mateix tema en un menjar de la Dracula Society, en el Royal Hotel, en Purfleet, que va ser televisada per al mateix programa («L'assumpte Dràcula», BBC primer canal, 6 d'agost de 1974). En el curs d'una entrevista publicada al febrer de 1974, la senyoreta Christina Foyle relata una experiència en un dormitori encantat en Beeleigh Abbey, que va ser en un temps la llar del seu pare, William Foyle, qui va establir allí una famosíssima llibreria<sup>11</sup>. Era el setè fill del setè fill d'un setè fill, i es deia que tenia el do de la segona visió. Fa pocs anys, Christina Foyle em va invitar a Beeleigh Abbey i no em va sorprendre que ocorregueren coses estranyes a l'habitació on es diu que solia aparèixer el fantasma de sir John Gate. Christina va sentir una gran curiositat quan va saber que ningú no havia dormit en aqueixa habitació durant

cinquanta anys, i va decidir passar allí la nit. El seu repòs va ser interromput a les tres de la matinada: tot semblava estar en moviment, i – el que era fins i tot pitjor– ella mateixa tenia dues marques de dents al coll. Els metges li van dir posteriorment que patia d'una infecció provocada per un germen desaparegut feia vint anys. - Va ser atacada per un vampir? Christina diu que mai no tornarà a dormir en aqueixa habitació.

Durant les investigacions que realitzo abans d'escriure «Vampire's Bedside Companion», el meu gendre, Crispin Derby, em va cridar l'atenció sobre la història d'Hodgson, que narra el doctor James Dickie (membre de The Ghost Club) en el seu llibre «The Undead»<sup>12</sup>. James Dickie em va donar alguns nous detalls sobre aqueix estrany cas. Es refereix a la tomba d'un vampir, a Anglaterra, potser l'única que es coneix en aquest país. George Hodgson va morir en 1715 i va ser enterrat en el xicotet cementeri de Saint Andrew's, en Dent, en el departament oest de Yorkshire. Més tard, segons sembla, la seua làpida (amb una inscripció perfectament llegible) va ser col·locada fora de l'església, exactament junt amb l'entrada, on es troba encara. Però a diferència dels sepelis cristians normals, aquesta làpida es troba en angle recte amb l'església, i amb la base cap a l'est. Es diu que Hodgson era un vampir tan enutjós que es va decidir no exhumar el cos per clavar-li la tradicional estaca; en canvi, van travessar amb una barra metàl·lica la làpida i "el taüt que hi havia davall, alhora que es clavava una agulla de cap d'argent en una ratapinyada als escalons de l'altar de l'església: un acte



Imatge 5. Església de Sant Andreu de Dent. Cortesia del Dendale Business Forum.

*de màgia simpàtica. Avui el que podria ser l'extrem d'aqueixa barra metàl·lica es pot veure al mig de la làpida d'Hodgson. L'actual clergue, el reverend A. J. W. Barker, m'ha dit que coneix la llegenda, però "no pot dir" fins a quin punt té fonaments. D'altra banda, una persona que porta molt de temps residint allí em va dir que en la seua joventut va sentir parlar de fantasmes i de dos vampirs a la localitat; i que sempre va saber de la història del vampir de Dent, que considerava "un fet indiscutible". Aparentment, Hodgson va ser un jove i respectable granger, que "va començar" amb unes ovelles", i va prendre tal afició a la sang calenta que es va associar amb un carnisser. A ningú no li va importar, i va viure respectablement en Dent fins als noranta i escaig anys; però després de la seua mort els veïns es van sentir incòmodes al recordar el seu gust per la sang. Un d'ells va dir: "Li clavem a la seua tomba i amb un agulla de cap travessem una ratapinyada sobre les escales de l'altar, per estar mes segurs..." No es pot dubtar que Hodgson va ser un ciutadà respectable, però la seua estranya afició sembla haver estat prou per indicar als veïns de la localitat que pertanyia a l'estirp dels vampirs i que havia de ser tractat en la forma corresponent. Aquests fets pertanyen "pràcticament al record viu, i certament al record transmès de boca en boca", com em van dir.*

Hem recollit algunes dades addicionals sobre aquest cas. Barry i Mary Hodgson de Birmingham, narren la versió que havien llegit en una guia sobre la llegenda abans de visitar Dent, en el part oest del Parc Nacional de Dales, a uns vuit quilòmetres de Sedbergh. Segons aquesta, George Hodgson, nascut en 1621, va viure fins a la llavors sorprenent edat de 94 anys. Tant que estant encara viu va córrer el rumor per la vall de Dent que tanta longevitat només podia atribuir-se a un pacte amb el Diable i que el seu prominent ullal, probablement l'últim que li quedava, l'usava per xuclar la sang juvenil de les seues desafortunades víctimes. Els habitants de Dent li van donar un enterrament cristià al cementeri, ...però en un remot cantó. Més quan alguns d'ells van manifestar haver-hi vist el seu espectre rondant i que potser se li podien atribuir alguns decessos inexplicables en la vall, el van desenterrar i el van tornar a inhumar, amb una estaca en el cor

en el porxo de l'església.

Intrigats pel relat van visitar l'església de Sant Andreu en Dent i descriuen la tomba<sup>13</sup> situada en sentit horitzontal, usada com una llosa de paviment, just davant del porxo, de manera que has de passar per damunt per entrar a l'església. La inscripció resa: "aquí jau el cos de George Hodgson qui va deixar aquesta vida el 4 de juliol de 1715 als 94 anys". També just on estaria el seu cor hi ha un forat a la llosa, amb una coberta de metall.

El matrimoni Hodgson va trobar una guia que ofereix una versió més elaborada en la qual quan el taüt és exhumat, el cabell i les ungles del suposat vampir ja havien crescut i la carn estava tan fresca i rosa com si es tractara d'un cos viu". És de ressaltar que els Hodgson no assenyalen res de la ratapinyada a l'altar, símbol que s'associa de manera només molt recent amb els vampirs. S'indiquen fonts bibliogràfiques ([Harding 1986] i [AA 2002]), però no s'aclareix d'on procedeix cada narració i no hem pogut fins al moment consultar-les.



Imatge 6. Església de Sant Andreu en Dent presa el 24 de febrer del 2007..  
Cortesia de Paul Jenkin.

Per la seua banda, un article del *York Press* [2005] es feia ressò de la llegenda en la versió més elaborada i recent del cos incorrupte, però assenyala que el forat a la làpida sembla més haver estat realitzada per instal·lar un passamans que no pas per una estaca, i tampoc diu res del ratpenat. Tot duu a pensar, per tant, que la llegenda s'ha anat elaborant modernament a partir de la seva longevitat i gust per la sang. Acabem ja finalment amb el text d'Underwood:

*En 1970, un jove indonesi va confessar haver xuclat la sang de diversos xiquets i de conduir-se en general com un vampir; el mateix any, un grup de llauradors italians va informar que s'havia vist prop de La Spezia<sup>14</sup> una criatura d'aspecte de vampir, amb dues llargues dents esmolades i rostre pàl·lid, en un lloc que d'antic es considera ja encantat. En diversos pobles d'Anglaterra poden veure's troncs de faig disposats en forma de creu per protegir als veïns. Simbolitzen l'eterna creença en els vampirs, o potser la necessitat humana de creure en l'inexplicable – i quasi diríem la necessitat creure en el mal – fins i tot en el temps actuals. L'enorme èxit de llibres i de pel·lícules sobre el tema dels vampirs queda reflectit en la creació en Gran Bretanya, a finals de 1973, de la Dracula Society, organització que congrega als amants de la ciència. i de la literatura del vampir i éssers semblants, i als qui s'interessen en llegendes, creences plasmades en la literatura, teatre i cinema sobre aquest tema, així com a aquells que cerquen vincles entre les persones i llocs de la ficció i aquells altres de la història. La Dracula Society ha aconseguit ja establir algunes de les cases i llocs originals utilitzats per Bram Stoker en el seu Dràcula, i l'interès per estudiar a aquests éssers, en la realitat i en la ficció, sembla tan immortal com el vampir mateix.*

**Josep Claramunt i Jordi Ardanuy**

## Notes

<sup>1</sup> Veure en les referències Underwood [1975] per a la versió original, Underwood [1977a] per a la versió en espanyol del llibre i Underwood [1977b] per al capítol concret.

<sup>2</sup> Vid. Ardanuy [2005b].

<sup>3</sup> Pàgina 180 en endavant [Underwood 1977].

<sup>4</sup> Sobre el reverend vegeu [Ardanuy 2005a].

<sup>5</sup> (1905-1990) Nascut Berg, adopta el cognom Ariste en el 1927. Famós i polèmic etnògraf i lingüista estonià.

<sup>6</sup> Tartu Ülikool, Estonia.

<sup>7</sup> Cagayan de Sulu és una illa al Mar de Sulu, demarcació de Palawan, en l'extrem sud-oest de Filipines.

<sup>8</sup> *The Asiatic Society* va ser creada en 1784 per William Jones (1746-1794), un jutge format en Oxford. El nom va patir diversos canvis fins a 1951 que va adoptar novament l'original: Té la seua seu a Calcuta (Kolkata), a l'Índia *The Journal of the Asiatic Society* es publica des de 1829, encara que fins a 1932 ho va fer amb el nom de «Gleanings in Science» [*The Asiatic Society*, 2004].

<sup>9</sup> *La Society for Psychological Research* de Londres.

<sup>10</sup> Devendra Prasad Varma (1923-1994). Nascut a l'Himàlaia, a ser un especialista en literatura gòtica i professor de la Universitat de Dalhousie, en Halifax, Nova Escòcia.

<sup>11</sup> William Foyle (1885–1963) va disposar d'una gran biblioteca en Beeleigh Abbey, prop de Maldon, Essex. Després de la mort de Christina Foyle, la col·lecció de llibres va ser subhastada a Christie's per 12.6 milions de lliures.

<sup>12</sup> Original de 1971 amb diverses reedicions.

<sup>13</sup> La tomba figura en el llistat en línia de tombes del cementeri de Sant Andreu en Dent <[www.dentdale.com/memorialsdent.htm](http://www.dentdale.com/memorialsdent.htm)>. [Consulta 24 de març del 2007].

<sup>14</sup> Ciutat de la Ligúria, amb un important port i que dóna nom a la província.

## Referències

AA (2002). *50 Walks in Yorkshire Dales*. Basingstoke: AA Publishing.

Jordi Ardanuy (2004). *Vampirs a Txèquia*. <[www.ceev.net/CEEV/txequiap.PDF](http://www.ceev.net/CEEV/txequiap.PDF)>. [Consulta 24 de març de 2007].

Jordi Ardanuy (2005a). «Montague Summers». *L'Upir* 4: 31-32

Jordi Ardanuy (2005b). «El cas de Peter Plogojovitz (1725)». *L'Upir* 5: 41-46

John Link (2000). «The berberlangs of Cayagan Sulu». *Vampiric Studies: Historical vampires*. <[www.geocities.com/vampiricstudies/historical.html](http://www.geocities.com/vampiricstudies/historical.html)>. [Consulta 24 de març de 2007].

James Dickie (ed.) (1971). *The Undead. Vampire Masterpieces*. London: Neville Spearman.

- The Asiatic Society (2004). < [www.asiaticsocietycal.com](http://www.asiaticsocietycal.com) >. [Consulta 24 de març de 2007].
- Mike Harding (1986). *Walking the Dales*. London : Joseph. [Aquesta és l'edició original].
- Franz Hartmann (1909). «An Authenticated Vampire Story». *The Occult Review* vol 10 (setembre 1909): 144-148.
- Barry Hodgson; Mary Hodgson. «George Hodgson, 1621-1715, the Dent Vampire». <[share-hodgson.org/vampire.html](http://share-hodgson.org/vampire.html)>. [Consulta 24 de març de 2007].
- Peter Underwood (1975). *Deeper into the Occult*. London: Harrap & Co.
- Peter Underwood (1976). «A vampire talisman». Peter Underwood (ed.) (1976). *The Vampirés bedside companion*. London: Coronet Books.
- Peter Underwood (ed.) (1975). *The Vampirés bedside companion*. London: Leslie Frewin.
- Peter Underwood (ed.) (1976). *The Vampirés bedside companion*. London: Coronet Books.
- Peter Underwood (1977a). *Más allá de lo oculto*. Barcelona: Martínez Roca (Col·lecció La imposible verdad, 1).
- Peter Underwood (1977b). «Los vampiros». *Más allá de lo oculto*. Barcelona: Martínez Roca (Col·lecció La imposible verdad, 1): 176-191.
- Peter Underwood (1990). *Exorcism!* London: Robert Halle.
- York Press (2005). «Love at first bite». *York Press* (8 d'octubre de 2005).
- 

## ***Els malsons dels nostres avis, de Sebastià Roig***

*Els malsons dels nostres avis* és un assaig de Sebastià Roig que duu el subtítol de *El terror i el fantàstic a Catalunya (1900-1936)*. Passa revista a una bona part de l'evolució del gènere fantàstic a Catalunya entre el 1900 i l'esclat de l'última Guerra Civil a Catalunya, considerant-ne la producció, la recepció i la influència d'obres estrangeres.

Alguns del subgèneres tractats són els animals monstruosos, els fantasmes, els genis del mal, els savis bojós, els móns perduts i, evidentment, els vampirs.

Amant de la ciència-ficció i de la cultura *pulp*, l'escriptor planteja un discurs multidisciplinari en el qual trobem el cinema, la literatura, el còmic i les revistes de varietats, i encara que resulta força interessant, es percep que està pensat per un públic força general, lamentant la manca d'una major profunditat i sistemàtica, quedant-se en alguns cops en l'anècdota.